

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Prop. 90 L

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i sentralbankloven
(organiseringen av Norges Bank)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	4	Kompetanse til å opprette selskap som ledd i forvaltningen av SPU	11
2	Bakgrunn for lovforslaget	5	4.1	Bakgrunn	11
			4.2	Gjeldende rett	12
3	Enkelte endringer av styrings- og kontrollstrukturen i Norges Bank	7	4.3	Forslag forelagt Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap	13
3.1	Gjeldende rett	7	4.4	Merknader fra Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap	13
3.2	Utvidelse til to visesentralbank-sjefer	8	4.5	Departementets vurderinger og forslag	14
3.2.1	Forslag forelagt Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap	8	5	Økonomiske og administrative konsekvenser	15
3.2.2	Merknader fra Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap	8	6	Merknader til de enkelte bestemmelsene	16
3.2.3	Departementets vurdering og forslag	8			
3.3	Sammensetningen av representantskapet	9			
3.3.1	Forslag forelagt Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap	9		Forslag til lov om endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank)	18
3.3.2	Merknader fra Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap	10			
3.3.3	Departementets vurderinger og forslag	10			

Prop. 90 L

(2014–2015)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank)

*Tilråding fra Finansdepartementet 10. april 2015,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Finansdepartementet foreslår i denne proposisjonen endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (sentralbankloven).

Den operasjonelle forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU) ivaretas av Norges Bank, i tråd med lov om Statens pensjonsfond og etter nærmere bestemmelser fastsatt av departementet. Departementet foreslår å styrke hovedstyrets kapasitet og kompetanse ved at det utvides fra én til to visesentralbanksjefer, som begge inngår i hovedstyret. For å beholde samme antall eksterne medlemmer i hovedstyret som i dag, foreslås det å øke antall medlemmer i hovedstyret til åtte.

Representantskapet er sammen med hovedstyret Norges Banks øverste organer. Norges Banks representantskap har femten medlemmer med personlige varamedlemmer, som velges av Stortinget. Det foreslås at ordningen med personlige varamedlemmer utgår, og at Stortinget i stedet oppnevner to faste varamedlemmer. Dette sikrer bedre kontinuitet.

Departementet foreslår videre at hovedstyret gis kompetanse til å beslutte at virksomhet som ledd i forvaltningen av SPU kan utøves av selskaper som banken eier helt eller delvis. Representantskapets ansvar for å føre tilsyn med slike selskaper endres ikke som følge av dette. Utviklingen i arbei-

det med å forvalte SPU taler for å klargjøre ansvars- og rolledelingen mellom representantskapet og hovedstyret når det gjelder slike beslutninger. Med lovforslaget tar departementet sikte på å legge til rette for en praktisk gjennomførbar og hensiktsmessig arbeidsfordeling mellom hovedstyret som utøvende myndighet og representantskapet som kontroll- og tilsynsorgan.

2 Bakgrunn for lovforslaget

Norges Bank har som mål å fremme økonomisk stabilitet. Banken har utøvende og rådgivende oppgaver i pengepolitikken og skal bidra til robuste og effektive finansmarkeder og betalingssystemer. Norges Bank forvalter landets valutareserver og Statens pensjonsfond utland (SPU) jf. lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 2 annet ledd og § 7. Norges Banks oppgaver innenfor pengepolitikk, finansiell stabilitet og kapitalforvaltning utøves på grunnlag av sentralbankloven og etter mandater og retningslinjer fastsatt av regjeringen og Stortinget.

De siste femten årene har Norges Bank gjennomgått store endringer. Blant annet er kapitalforvaltningen blitt en stadig større del av bankens virksomhet. Markedsverdien av SPU var 6 431 mrd. kroner ved utgangen av 2014.

I tiden som er gått siden sentralbankloven ble vedtatt, er det foretatt flere endringer av loven med sikte på å styrke bankens styrings- og kontrollapparat, jf. Ot.prp. nr. 58 (2008–2009) Om lov om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (ny regnskaps- og revisjonsordning mv.) og Prop. 101 L (2009–2010) Endringer i sentralbanklova. Disse endringene omfattet blant annet:

- presisering av rolle- og ansvarsfordelingen mellom Norges Banks hovedstyre og representantskap,
- ny ordning med ekstern revisjon og lovfesting av krav om internrevisjon i Norges Bank,
- ny forskrift om risikostyring og internkontroll i Norges Bank, og
- minstekrav til innholdet i representantskapets årlige uttalelse direkte til Stortinget om tilsynet med banken.

I tillegg er det iverksatt flere tiltak for å styrke forvaltningen av SPU, jf. Meld. St. 10 (2009–2010) Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2010:

- styrking av Norges Banks interne styringsstruktur, med klargjøring av rolle- og ansvarsfordelingen mellom hovedstyret og kapitalforvaltningsenheten (Norges Bank Investment Management (NBIM)),
- omfattende omorganisering av NBIM med vesentlig styrket risikostyring og rapportering,
- styrking av hovedstyrets oppfølging av NBIM, blant annet gjennom et nytt investeringsmandat for virksomhetens leder, med utfyllende regler for hva SPU kan investeres i og hvor stor risiko som kan tas i forvaltningen, og nye prinsipper for risikostyringen i kapitalforvaltningen, og
- fastsetting av nytt mandat til Norges Bank for forvaltningen av SPU.

Dagens styrings- og kontrollstruktur i Norges Bank, herunder for forvaltningen av SPU, anses å ha fungert godt. Norges Bank har bygd opp en kompetent organisasjon og levert gode resultater innen pengepolitikk, finansiell stabilitet og kapitalforvaltning. Banken nyter bred tillit både i Norge og internasjonalt.

Kompleksiteten i Norges Banks virksomhet har økt de senere årene, og det er grunn til å tro at det vil fortsette. Finansmarkedene er mer sammenvevde mellom land og nye instrumenter kommer til. Den internasjonale finanskrisen i 2008 og 2009 førte blant annet til at sentralbanker i de fleste land fikk et økt ansvar for å understøtte finansiell stabilitet. Samtidig må det tas høyde for

at SPU vil fortsette å vokse i verdi og spres på flere markeder. Departementet ønsker å legge til rette for at ledelses- og kontrollstrukturen i Norges Bank kan styrkes i møte med de store og økende utfordringene bankens omfattende og sammensatte ansvarsområder medfører. Dette er i tråd med regjeringserklæringen, der det heter at: *«Regjeringen vil bygge videre på det rammeverket som er skapt rundt forvaltningen av SPU.»* I denne proposisjonen foreslår departementet en styrking av enkelte sider ved styrings- og kontrollstrukturen for Norges Bank. Det foreslås en utvidelse fra én til to visesentralbanksjefer, der begge inngår i hovedstyret. Videre foreslås det at ordningen med personlige varamedlemmer i representantskapet utgår, og at Stortinget istedet oppnevner to faste varamedlemmer. Departementet foreslår også at Norges Banks hovedstyre gis kompetanse til å beslutte at virksomhet som ledd i forvaltningen av SPU kan utøves av selskaper som banken helt eller delvis eier.

Departementet har ved brev 5. mars 2015 forelagt forslagene til endringer i sentralbankloven for Norges Bank.

En bredere gjennomgang av Norges Banks styringsstruktur forutsetter større endringer i sentralbankloven som blant annet kan være lovteknisk kompliserte. Selv om loven ikke har vært til hinder for at Norges Bank har kunnet videreutvikle sin virksomhet, er gjeldende lov på enkelte punkter ikke fullt ut i takt med dagens virkelighet. Regjeringen har derfor i dag nedsatt et utvalg som skal gjennomgå sentralbankloven og organiseringen av Norges Bank.

Utvalget skal foreta en bred gjennomgang av sentralbankloven i lys av de store endringene som har funnet sted i mål og virkemidler i pengepolitikken og for finansiell stabilitet siden loven ble vedtatt. Utvalget skal også vurdere styringsstrukturen for Norges Bank og forholdet mellom Norges Bank og sentralmyndighetene. Utvalget skal legge gjeldende retningslinjer for pengepolitikken til grunn i sitt arbeid.

Departementet følger med denne proposisjonen og opprettelsen av nevnte utvalg opp Innst. 200 S (2013–2014), jf. Meld. St. 19 (2013–2014) Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2013, der en enstemmig finanskomité blant annet uttalte: *«Komiteen viser til at oppgaven med å forvalte fondet vokser hele tiden, og at styrings- og kontrollstrukturen for Norges Bank må utvikles i takt med de oppgavene banken har og være i tråd med internasjonal praksis og anerkjente prinsipper for god virksomhetsstyring og god sentralbankstyring.»* Videre uttalte finanskomiteen: *«Komiteen legger til grunn*

at regjeringen vurderer behovet for å komme nærmere tilbake til Stortinget om arbeidet med å videreutvikle styrings- og kontrollstrukturen i lys av bankens stadig endrede oppgaver, internasjonal praksis på området og anerkjente prinsipper for god virksomhetsstyring og god sentralbankstyring.»

3 Enkelte endringer av styrings- og kontrollstrukturen i Norges Bank

3.1 Gjeldende rett

Norges Bank er et eget rettssubjekt som eies av staten, jf. sentralbankloven § 2 fjerde ledd. Bankens øverste organer er hovedstyret og representantskapet, jf. sentralbankloven § 5 første ledd.

Representantskapet oppnevnes av Stortinget for å føre tilsyn med Norges Bank. Det skal føre tilsyn med driften av sentralbanken, og påse at regelverket blir fulgt, se § 5 tredje ledd. Representantskapet vedtar også bankens budsjett og årsregnskap, jf. henholdsvis §§ 29 og 30. Representantskapet skal minst én gang årlig legge frem en uttalelse for Stortinget om tilsynet med banken, jf. § 30 fjerde ledd. Representantskapet skal ha et eget sekretariat, jf. § 5 tredje ledd.

Bestemmelser om sammensetningen av og møter mv. for representantskapet fremgår av sentralbankloven § 7. Representantskapet skal ha femten medlemmer som velges av Stortinget for fire år av gangen. Blant medlemmene velger Stortinget leder og nestleder for to år. Hvert annet år skiftes henholdsvis syv og åtte medlemmer av representantskapet ut. Dersom et medlem trer ut i løpet av valgperioden, kan Stortinget velge nytt medlem for gjenværende del av valgperioden. Gjenvalg av medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år. Det følger av sentralbankloven § 9 annet ledd at Stortinget velger personlige varamedlemmer for de medlemmer som er valgt for fire år. Stortinget kan velge nytt personlig varamedlem dersom et medlem eller varamedlem ikke kan fungere.

Det fremgår av § 7 tredje ledd, jf. § 6 femte ledd, at personer i nærmere angitte stillinger eller verv med tilknytning til Stortinget eller departementene og medarbeidere i banken, samt deres nærstående, ikke kan fungere som medlemmer eller varamedlemmer til representantskapet.

Representantskapsmedlemmenes godtgjørelse fastsettes av Stortinget.

Det fremgår av Innst. 56 S (2013–2014) fra Stortingets valgkomité om valg av medlemmer og varamedlemmer til Norges Banks representantskap og godtgjørelse for representantskapet og

Den faste komité, at komitéen mottar forslag fra partigruppene. Denne praksisen er omtalt i Ot.prp. nr. 58 (2008–2009) Om lov om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (ny regnskaps- og revisjonsordning mv.) side 17, hvor det heter at medlemmene og de personlige varamedlemmene velges av Stortinget ut fra partienes relative størrelse.

Lederen for representantskapet innkaller representantskapet til møte så ofte det anses ønskelig, eller når minst fem medlemmer eller hovedstyret krever det. Til gyldig vedtak kreves at mer enn halvparten av de stemmeberettigede stemmer for vedtaket. Det føres protokoll over forhandlingene. Representantskapet kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling. Representantskapet har opprettet Den faste komité, som forbereder og avgir innstilling i saker som behandles av representantskapet. Komitéen er sammensatt av representantskapets leder, nestleder og tre øvrige medlemmer.

Hovedstyret har den utøvende og rådgivende myndighet etter sentralbankloven. Det leder bankens virksomhet og forvalter dens midler. Hovedstyret skal sørge for forsvarlig organisering av, og etablere tilfredsstillende rammer, mål og prinsipper for, bankens virksomhet, jf. sentralbankloven § 5 annet ledd.

Hovedstyret består av syv medlemmer som oppnevnes av Kongen, jf. sentralbankloven § 6 første ledd. Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen oppnevnes av Kongen i statsråd i heldagsstillinger for seks år av gangen og kan gjenoppnevnes for ytterligere en periode på seks år. De øvrige fem medlemmer oppnevnes for fire år. Dersom et medlem trer ut i løpet av oppnevningstiden, kan et nytt medlem oppnevnes for den gjenværende delen av oppnevningsperioden. Hvert annet år utløper oppnevningstiden for henholdsvis to og tre medlemmer. Gjenoppnevning av disse medlemmene kan skje for en samlet periode av tolv år. Av og blant de ansatte velges to medlemmer som supplerer hovedstyret ved behandlingen av administrative saker, jf. § 6 tredje ledd. Det følger av § 9 første ledd at kongen oppnevner minst to varamedlemmer til hovedstyret.

Det følger av § 6 annet ledd at sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen er henholdsvis leder og nestleder i hovedstyret.

Av § 6 femte ledd fremgår det at personer i nærmere angitte stillinger eller verv med tilknytning til Stortinget eller departementene og medarbeidere i banken, samt deres nærstående, ikke kan fungere som medlemmer eller varamedlem-

mer til hovedstyret. Dette innebærer også en begrensning av hvem som kan utnevnes til sentralbanksjef og visesentralbanksjef.

Om sentralbanksjefens rolle heter det i sentralbankloven § 5 femte ledd at sentralbanksjefen forestår bankens administrasjon og gjennomføring av vedtakene. Videre fremgår det av sentralbankloven § 10 første ledd at bankens hovedstyre kan gi sentralbanksjefen særskilt fullmakt til å avgjøre saker som hører inn under hovedstyret. Sentralbanklovens bestemmelser regulerer i liten grad visesentralbanksjefens rolle. Det er framholdt i forarbeidene til sentralbankloven, se Ot.prp. nr. 25 (1984–85) side 71, at visesentralbanksjefen som sentralbanksjefens stedfortreder vil kunne overta sentralbanksjefens kompetanse. Bankens hovedstyre har fastsatt at «Visesentralbanksjefen trer inn i sentralbanksjefens sted ved sentralbanksjefens fravær eller når annet bestemmes og utøver da sentralbanksjefens myndighet», jf. hovedstyrets forretningsorden § 23. Sentralbanksjefens og visesentralbanksjefens godtgjørelse og pensjon fastsettes av Kongen, jf. sentralbankloven § 6 åttende ledd. Begge har i utgangspunktet plikt til å være tilstede i representantskapets møter, jf. sentralbankloven § 7 sjette ledd.

3.2 Utvidelse til to visesentralbanksjefer

3.2.1 Forslag forelagt Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap

I brev 5. mars 2015 til Norges Bank foreslo departementet å utvide antallet visesentralbanksjefer fra én til to, der begge skal inngå i hovedstyret. Kongen oppnevner visesentralbanksjefene som henholdsvis første og annen nestleder i hovedstyret.

For å beholde samme antall eksterne styremedlemmer som i dag ble det foreslått at hovedstyret skal ha åtte medlemmer.

I behandlingen av administrative saker suppleres hovedstyret i dag med to medlemmer som er valgt av og blant de ansatte i banken. For å sikre at de eksterne representantene fortsatt skal være i flertall i alle saker, ble det foreslått at varamedlemmene oppnevnt av Kongen tiltrer hovedstyret og gis stemmerett når hovedstyret skal behandle administrative saker.

3.2.2 Merknader fra Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap

Norges Banks hovedstyre tar til etterretning at departementet fremmer forslag om å øke antall medlemmer i hovedstyret til åtte, ved at det utvi-

des med én ny visesentralbanksjef. Videre uttaler hovedstyret følgende:

«Departementet begrunner forslaget særlig med å vise til behovet for styrket kapasitet knyttet til kapitalforvaltningen. Hovedstyret tar i denne sammenhengen sikte på å opprette et eget saksforberedende risiko- og investeringsutvalg for hovedstyret knytte til kapitalforvaltningen. Det legges opp til at utvalget skal bestå av en visesentralbanksjef og for øvrig bestå av to av hovedstyrets eksterne medlemmer. Utvalget skal styrke og forberede hovedstyrets arbeid med overordnet risikostyring av fondet, rammene for fondets eiendomsforvaltning og beslutninger knytte til store eiendomsinvesteringer.

Hovedstyret vil videre vise til at det er i ferd med å utvikle organiseringen av eiendomsforvaltningen innenfor rammen av sentralbankloven og Finansdepartementets mandat. Det er etablert en egen ledergruppe for eiendomsvirksomheten, med sikte på å innføre et organisatorisk skille mellom eiendomsorganisasjonen og den øvrige kapitalforvaltningen.»

Norges Banks representantskap hadde ikke merknader til dette forslaget.

3.2.3 Departementets vurdering og forslag

Dagens styrings- og kontrollstruktur i Norges Bank, herunder forvaltningen av SPU, anses å ha fungert godt. Norges Bank har bygd opp en kompetent organisasjon og levert gode resultater innen pengepolitikk, finansiell stabilitet og i kapitalforvaltningen. Banken nyter bred tillit både i Norge og internasjonalt.

Kompleksiteten i Norges Banks virksomhet har økt de senere årene, og det er grunn til å tro at det vil den fortsette å gjøre. Oppgaven med å forvalte SPU utgjør en stadig større del av bankens samlede virksomhet. Fondet antas å vokse videre framover, og arbeidet med å videreutvikle strategien for forvaltningen av fondet fortsetter. Departementet foreslår på denne bakgrunn å styrke hovedstyrets kapasitet og kompetanse ved å utvide antallet visesentralbanksjefer fra én til to.

Ordningen med at sentralbanksjefen (da direksjonens formann) også skulle inneha rollen som bankens administrerende direktør har eksistert siden 1892. At nestleder også skulle være fast tjenestegjørende i banken, ble bestemt i 1905. Ordningen ble videreført ved sentralbankloven av 1985. I forarbeidene til loven ble det blant

annet uttalt at en anså at den etablerte ordningen hadde fungert tilfredsstillende, og at den var i samsvar med ordningene i andre land. Norges Banks stilling og oppgaver ble ansett å være så spesielle at ordningen for andre statsinstitusjoner og private selskaper hadde mindre relevans. Det ble videre vist til at det er sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen som opptrer på bankens vegne. Videre ble det uttalt: «*Skulle en ved siden av disse ha en annen person som formann i hovedstyret, kunne det lett oppstå uklarhet og svekke sentralbankens mulighet til å gjøre sin innflytelse gjeldende overfor statsmyndighetene, andre sentralbanker og internasjonale organer. Dette vil særlig gjelde dersom vedkommende styreformann skulle ønske å opptre aktivt utad, noe ordningen lett ville innby til.*», jf. Ot.prp. nr. 25 (1984–85) side 74.

Det er vanlig praksis internasjonalt at sentralbanksjefen leder sentralbankens styrende organer. Styringsstruktur og sammensetningen av styrever og komitéer i de ulike sentralbankene varierer imidlertid betydelig. Departementet legger til grunn at utvalget som skal foreta en bred gjennomgang av sentralbankloven også vil vurdere hovedstyrets størrelse og sammensetning, i lys av blant annet erfaringer internasjonalt og Norges Banks oppgaver.

Det legges i lovforslaget opp til at Kongen oppnevner visesentralbanksjefene som henholdsvis første og annen nestleder i hovedstyret. Rangforholdet her vil regulere hvem som skal være henholdsvis første og annen stedfortreder for hovedstyrets leder i sentralbanksjefens fravær.

Oppregningen i sentralbankloven § 6 femte ledd av hvilke personer som ikke kan fungere som medlem til hovedstyret vil gjelde også ved oppnevning av den nye visesentralbanksjefen.

Departementet anser at antall eksterne styremedlemmer ikke bør reduseres gitt økningen av administrativt tilsatte i hovedstyret. Det foreslås derfor at hovedstyret utvides fra syv til åtte medlemmer.

Det vises til forslaget til endringer i sentralbankloven § 6 første ledd og annet ledd første punktum.

Med åtte medlemmer av hovedstyret kan det oppstå situasjoner der styret er delt på midten når avgjørelser skal tas. Dette foreslås løst ved at leder for hovedstyret i slike tilfeller gis dobbeltstemme. Det foreslås videre at sentralbankloven § 6 fjerde ledd annet punktum endres fra at mer enn halvparten av de stemmeberettigede må

stemme for et vedtak for at det skal være gyldig, til at minst halvparten må stemme for.

Ved behandlingen av administrative saker suppleres hovedstyret med to medlemmer som er valgt av og blant de ansatte, jf. sentralbankloven § 6 tredje ledd. For at ansatte hovedstyremedlemmer ikke skal utgjøre flertallet i disse sakene, foreslås det at to av varamedlemmene Kongen har oppnevnt i medhold av sentralbankloven § 9 første ledd, tiltrer hovedstyret og gis stemmerett i slike saker. Det vises til forslaget til nytt fjerde punktum i § 6 tredje ledd.

Varamedlemmene har i dag ikke møteplikt etter loven, men det ble i Ot.prp. nr. 58 (2008–2009) Om lov om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (ny regnskaps- og revisjonsordning mv.) side 16 og 17, forutsatt en løpende tilstedeværelse av varamedlemmene. Dette er også kommet til uttrykk i hovedstyrets forretningsorden § 3. Departementet legger til grunn at varamedlemmenes løpende møtedeltakelse sikrer at de kan bidra til og delta i beslutninger om administrative saker på en egnet måte.

Det foreslås også flere justeringer i sentralbankloven som konsekvens av endringene nevnt ovenfor. § 7 sjettede ledd tredje punktum foreslås endret slik at begge visesentralbanksjefene, i likhet med sentralbanksjefen, får plikt til å være til stede ved representantskapets møter. Det foreslås videre at § 6 åttende ledd endres, slik at Kongen gis myndighet til å fastsette godtgjørelse og pensjon til også den nye visesentralbanksjefen.

3.3 Sammensetningen av representantskapet

3.3.1 Forslag forelagt Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap

I brev 5. mars 2015 til Norges Bank foreslo departementet at antall medlemmer i representantskapet reduseres fra femten til ni. Som følge av dette forslaget var det også foreslått enkelte justeringer i andre bestemmelser i loven, som for eksempel bestemmelser som skal sikre kontinuitet i sammensetningen av representantskapet, jf. sentralbankloven § 7 annet ledd første punktum. Videre foreslo departementet å endre den gjeldende ordningen med oppnevning av personlige varamedlemmer for hvert av medlemmene av representantskapet til en ordning med to faste (ikke-personlige) varamedlemmer.

3.3.2 Merknader fra Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap

Norges Banks hovedstyre hadde ikke merknader til forslaget om å redusere antallet medlemmer av representantskapet fra femten til ni.

Norges Banks representantskap uttalte følgende om forslaget:

«Representantskapet i Norges Bank har i dag 15 medlemmer, noe som har gitt organet sterk folkevalgt representasjon. I praksis har det gjort det mulig for alle partier i Stortinget over sperregrensen å ha medlem eller medlemmer i representantskapet.

Dersom antallet medlemmer i representantskapet blir redusert til ni, vil den representativiteten som nå eksisterer, ikke la seg opprettholde. I praksis vil de mindre partiene miste sine medlemmer i organet.

Det må være helt sentralt at representantskapet har en bredde, en erfaring og en kompetanse som setter det i stand til å løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte. Den ordningen som nå eksisterer, gir gode muligheter for at disse hensynene ivaretas.

Det er en utbredt oppfatning at størrelsen på representantskapet ikke har vært hemmende for effektiviteten i arbeidet.

En slutter seg til forslaget om å oppheve ordningen med personlige varamedlemmer og erstatte den med ikke-personlige varamedlemmer.»

Representantskapet er for øvrig spørrende til at Regjeringen allerede nå foreslår tre endringer i sentralbankloven før en har hatt den bredere gjennomgangen som finanskomiteen åpner for i Innst. 200 S (2013–2014).

3.3.3 Departementets vurderinger og forslag

Norges Bank bør være gjenstand for demokratisk kontroll fra personer med bred faglig bakgrunn og erfaring fra sentrale deler av norsk samfunns- liv, offentlig forvaltning og næringslivet. Videre fremgår det av Grunnloven § 75 bokstav c at det tilkommer Stortinget «å føre oppsyn med rikets pengevesen». Det er derfor en styrke ved dagens kontrollsystem at representantskapet, som har som hovedoppgave å føre tilsyn med bankens virksomhet, oppnevnes av Stortinget.

Det er viktig at representantskapet har en størrelse og sammensetning som setter det i stand til å utøve effektiv kontroll. Som utgangspunkt bør

representantskapet ikke ha flere medlemmer enn det som er nødvendig for at det skal kunne løse sine oppgaver. Departementet har merket seg synspunktene fra representantskapet om at dagens størrelse på representantskapet har lagt til rette for sterk folkevalgt representasjon. Departementet har også merket seg innspillet fra representantskapet om at dagens ordning har lagt til rette for at representantskapet har en bredde, erfaring og kompetanse som setter det i stand til å løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte, samt at størrelsen etter representantskapet syn ikke har vært hemmende på effektiviteten i arbeidet. Innvendingene fra representantskapet tilsier etter departementets vurdering at eventuelle endringer i sammensetningen av representantskapet bør bygge på en bredere vurdering av organiseringen av Norges Bank. På denne bakgrunn foreslås det ikke endringer i sammensetningen av representantskapet nå.

Representantskapet har et eget tilsynssekretariat, jf. sentralbankloven § 5 tredje ledd femte punktum, som blant annet utfører sekretariatsfunksjoner for representantskapet. Tilsynssekretariatet er faglig og administrativt uavhengig av Norges Bank for øvrig. Departementet legger til grunn at representantskapet løpende vurderer behovet for å styrke tilsynssekretariatet.

Departementet legger til grunn at det vil være krevende for varamedlemmer som bare møter sporadisk i representantskapet å opparbeide seg den nødvendige kompetanse og erfaring til fullt ut å kunne bidra til representantskapets arbeid og beslutninger på en tilfredsstillende måte. For å få til et godt og hensiktsmessig bidrag bør varamedlemmet i utgangspunktet møte fast. Da en i 2009 erstattet personlige varamedlemmer med to faste varamedlemmer til hovedstyret, uttalte Norges Bank blant annet følgende: «*En reduksjon av det lovbestemte antall vararepresentanter fra fem til to vil legge forutsetningene bedre til rette for at de to i større grad kan innlemmes i og følge styrets virksomhet tettere.*» Banken uttalte videre: «*For å ha rimelig mulighet til å tre inn i sin funksjon på linje med vervet som ordinært medlem, er det viktig at vararepresentantene så langt mulig kan gis samme informasjonstilgang på løpende basis. Dette er særlig uttalt ved de pengepolitiske beslutninger som fordrer en kontinuerlig oppdatering, men også i økende grad i forhold til de nye og komplekse utfordringer hovedstyret møter som ansvarlig for den operative forvaltningen av Statens pensjonsfond – Utland på vegne av Finansdepartementet. Ved å redusere antallet vararepresentanter vil forholdene også kunne legges bedre til rette for at de kan ta en*

tettere del i kompetansebyggende tiltak, seminarer mv. som jevnlig holdes for hovedstyret.», jf. Ot.prp. nr. 58 (2008–2009) Om lov om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. (ny regnskaps- og revisjonsordning mv.) side 17.

Dagens ordning med personlige varamedlemmer til representantskapet gjenspeiler hensynet til at medlemmene oppnevnes i henhold til styrkeforholdet til partigruppene på Stortinget. Det avgjørende må likevel være å ha en ordning der varamedlemmene skal kunne bidra på en god måte til representantskapets arbeid. Departementet foreslår på denne bakgrunn at dagens ordning med personlige varamedlemmer endres til en ordning med to faste (ikke-personlige) varamedlemmer. Varamedlemmene skal fortsatt oppnevnes av Stortinget. Varamedlemmene får tilgang til saksdokumenter og møter fast på representantskapets møter. Varamedlemmene får med dette bedre mulighet til å følge representantskapets arbeid, og de vil ha bedre forutsetninger for å delta aktivt i representantskapet dersom det blir behov for det.

På denne bakgrunn foreslår departementet at sentralbankloven § 9 annet ledd endres, slik at Stortinget velger to varamedlemmer til representantskapet. Det vises til lovforslaget § 9 annet ledd.

4 Kompetanse til å opprette selskap som ledd i forvaltningen av SPU

4.1 Bakgrunn

Finansdepartementet er i lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond gitt ansvaret for forvaltningen av Statens pensjonsfond. Statens pensjonsfond består av Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN). Den operasjonelle forvaltningen av SPU ivaretas av Norges Bank, etter nærmere bestemmelser gitt av Finansdepartementet, jf. lov om Statens pensjonsfond § 2 annet ledd og § 7. Departementet fastsatte med ikrafttredelse 1. mars 2010 retningslinjer om forvaltningen av eiendomsporteføljen i SPU, herunder at Norges Bank over tid skal plassere inntil 5 prosent av kapitalen i en egen eiendomsportefølge, jf. Meld. St. 10 (2009–2010) Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2009. Med virkning fra 1. januar 2013 ble det videre presisert i mandatet for forvaltningen av SPU at eiendomsporteføljen kan investeres globalt. Investeringene hadde før dette vært konsentrert i Europa.

Investeringsrisikoen knyttet til børsnoterte aksjer og obligasjoner er normalt begrenset til det investerte beløpet, mens investeringer i eiendom medfører risiko for tap utover dette. En eier kan bli holdt ansvarlig for mer enn det investerte beløpet som følge av for eksempel tvister med leietakere eller naboer eller skader på eiendom, personer eller miljø. For å klargjøre og avgrense risikoen ved eiendomsinvesteringene gjøres investeringene i fast eiendom som regel gjennom datterselskaper av Norges Bank, i tråd med etablert markedspraksis. Hvordan Norges Bank velger å bruke slike datterselskaper som del av eiendomsinvesteringene, såkalt selskapsstruktur, er blant annet avhengig av den konkrete eiendomsinvesteringen og det land det investeres i, eventuelle partnere i investeringen, samt forhold som skattekostnader, kompleksitet og operasjonelle forhold. Det vises til omtale i tidligere meldinger om Statens pensjonsfond, herunder St.meld. nr. 16 (2007–2008) Om forvaltningen av statens pensjonsfond i 2007 punkt 3.5, Meld. St. 17 (2011–2012) Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2011 punkt 4.3 og Meld. St. 19 (2013–2014) Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2013 punkt 4.1.3.

Unoterte eiendomsinvesteringer har så langt vært gjennomført i velutviklede markeder (Europa og USA). Ved utgangen av 2014 utgjorde eiendomsporteføljen 2,2 pst. av den samlede fondskapitalen, og Norges Bank var hel- eller deleier i til sammen 102 selskaper i Europa og USA. Eiendomsporteføljen er fortsatt i en oppbyggingsfase hvor det gjøres betydelige investeringer i nye markeder. I mandatet for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland er det i § 3-1 første ledd bokstav c åpnet for at investeringer i fast eiendom kan foretas gjennom juridiske personer. Det antas at behovet for å opprette datterselskaper vil være stort i årene framover. Dersom det senere skulle bli aktuelt å åpne opp for flere investeringer i unoterte aktiva, vil trolig behovet for å investere gjennom datterselskaper øke ytterligere.

Kompetansen til å forvalte SPU er gitt Norges Bank gjennom lov om Statens pensjonsfond § 2 annet ledd og mandat fra Finansdepartementet om forvaltningen av SPU. Lov om Statens pensjonsfond inneholder ikke særskilte kompetansebestemmelser for de styrende organene i Norges Bank, og slike bestemmelser følger heller ikke av Finansdepartementets mandat for forvaltningen av SPU. Dermed får sentralbanklovens bestemmelser om bankens styrende organer som utgangspunkt anvendelse også for bankens ansvar for forvaltningen av SPU.

Det fremgår av Norges Banks representantskaps rapport for 2012 (Dokument 9 (2012–2013)) side 34, at det i forbindelse med representantskapets drøftelser ved opprettelsen av datterselskapet NBIM S.å.r.l.¹ ble innhentet to eksterne juridiske vurderinger for å avklare rekkevidden av representantskapets myndighet i henhold til sentralbankloven § 8 a til å bestemme at forretningsmessig virksomhet som faller inn under sentralbankloven skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier. Av samme rapport fremkommer det at hovedstyret i 2012 fastsatte prinsipper om praktiseringen av sentralbankloven § 8 a, herunder hvordan tvilstilfeller skal behandles. Representantskapet fastsatte i 2012 retningslinjer for opprettelse av og tilsyn med bankens hel- og deleide selskaper, jf. Norges Banks representantskaps rapport for 2013 (Dokument 9 (2013–2014)) side 34. Videre fremgår det av rapporten for 2013 at representantskapet anmodet hovedstyret om å foreta en evaluering av rammeverket og praktiseringen av dette for å sikre at representantskapets ansvar etter sentralbankloven ivaretas.

Disse rapportene viser at kompetansefordelingen mellom representantskapet og hovedstyret har vært drøftet siden 2012. Det kan tyde på at det har vært krevende å avklare dette spørsmålet.

Det er mot slutten av 2014 utarbeidet et omforent rammeverk for bruk av datterselskaper i forvaltningen av SPU, ved at representantskapet har videreutviklet sine retningslinjer for etablering og tilsyn med slike selskaper og hovedstyret har oppdatert prinsippene for etablering og erverv av datterselskaper knyttet til eiendomsinvesteringer i SPU. Det skilles mellom operative selskaper og holdingselskaper. I henhold til representantskapets retningslinjer er det bare opprettelse av førstnevnte selskapstype som omfattes av sentralbankloven § 8 a. Det følger imidlertid av disse retningslinjene at representantskapet skal sikres reelle og effektive tilsynsmuligheter i alle bankens datterselskaper i tilknytning til eiendomsinvesteringene i SPU, og at det skal reguleres gjennom formelle styrings- og selskapsdokumenter.

4.2 Gjeldende rett

Det vises til det som fremgår ovenfor under kapittel 3.1 om Norges Banks hovedstyre og representantskap.

Av sentralbankloven § 5 fjerde ledd tredje punktum følger det at: «*Representantskapet kan etter forslag fra hovedstyret bestemme at produksjon av pengesedler og mynter eller annen forretningsmessig virksomhet som faller inn under denne loven, skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier*». Tilsvarende ordlyd finnes i sentralbankloven § 8 a første ledd første punktum.

Bestemmelsen gir representantskapet beslutningsmyndighet i en sakstype som kan ses som del av bankens forretningsdrift. Bestemmelsen innebærer således et avvik fra de alminnelige kompetansereglene i sentralbankloven hvor hovedstyret har beslutningsmyndigheten i forretningsmessige forhold, mens representantskapet har tilsynsfunksjoner. Det er imidlertid hovedstyret som skal fremsette forslaget om utskillelse av deler av bankens virksomhet i egne selskaper. Hovedstyret representerer også banken som eier i slike selskaper, jf. sentralbankloven § 8 a første ledd annet punktum.

Av forarbeidene til bestemmelsene (Ot.prp. nr. 96 (1998–99) Om lov om betalingssystemer mv. side 54–55) fremgår det at kompetanseregelen gjelder både opprettelse, kjøp og salg av andeler og nedleggelse av foretak. Den nærmere gjennomføringen av opprettelsen av foretakene og overføringen av virksomheten, hører imidlertid under hovedstyret.

Det fremgår av sentralbankloven § 8 a annet ledd at representantskapet fører tilsyn med selskap opprettet i medhold av § 8 a, og har rett til å kreve de opplysninger fra selskapets daglige leder, styret, og den valgte revisor, som er nødvendig for tilsynet. I den utstrekning det er nødvendig, kan representantskapet selv foreta undersøkelser i selskapet. Representantskapet skal varsles før generalforsamlingen i selskapene, og har rett til å være tilstede på generalforsamlingen.

Sentralbankloven § 5 fjerde ledd tredje og fjerde punktum og § 8 a i sin helhet ble tilføyd sentralbankloven ved lov 7. desember 1999 nr. 95 med ikrafttredelse 14. april 2000. I henhold til Ot.prp. nr. 96 (1998–99) Om lov om betalingssystemer mv., var det viktigste formålet med bestemmelsene å klargjøre at Norges Bank hadde rettslig adgang til eventuell utskillelse av sentralbankens avdelinger Norges Banks Seddeltrykkeri (NBS) og Den Kongelige Mynt (DKM) som egne selskaper med ansvar for henholdsvis seddel- og

¹ Omtalt i Dokument 9 (2011–2012) Norges Banks representantskaps rapport for 2011 side 36 og i Meld. St. 17 (2011–2012) kapittel 4.3.

myntproduksjon. Lovendringen åpnet imidlertid også opp for at Norges Bank helt eller delvis kunne eie selskaper for annen forretningsmessig virksomhet, i tillegg til produksjon av sedler og mynter. Departementet antok for øvrig at ved å legge beslutningsmyndighet til representantskapet så ville ikke utskillelse av virksomhet besluttes uten at representantskapet hadde funnet mulighetene for tilsyn og kontroll tilstrekkelige, jf. Ot.prp. nr. 96 (1998–99) side 58.

4.3 Forslag forelagt Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap

I brev 5. mars 2015 til Norges Bank foreslo departementet at kompetansen til å beslutte at virksomhet som ledd i forvaltningen av SPU skal utøves av selskaper som banken helt eller delvis eier, legges til Norges Banks hovedstyre.

4.4 Merknader fra Norges Banks hovedstyre og Norges Banks representantskap

Norges Banks hovedstyre har hatt følgende merknad til forslaget:

«Hovedstyret merker seg at departementet foreslår å gi styret kompetanse til å beslutte at virksomhet som ledd i forvaltningen av SPU, kan utøves av selskaper som banken eier helt eller delvis, jf. forslaget til endring av sentralbankloven § 5 og opphevelsen av gjeldende § 8a. Hovedstyret merker seg videre at endringen kan bidra til å klargjøre ansvars- og rolledelingen mellom hovedstyret som utøvende myndighet, og representantskapet som kontroll- og tilsynsorgan.

Slik lovforslaget er utformet (§ 5 nytt sjette ledd), vil representantskapets formelle grunnlag for innsyn og tilsyn etter hovedstyrets syn i noen grad forsterkes. De lovfestede rettigheter for representantskapet som tilsynsmyndighet etter dagens § 8a, vil etter forslaget utvides til å omfatte alle datterselskaper innen kapitalforvaltningen.

Representantskapet og hovedstyret har nylig utarbeidet et omforent rammeverk for representantskaps oppfølging og tilsyn med bankens datterselskaper. Representantskapet har 6.11.2014 fastsatt nye «Retningslinjer for representantskapets tilsyn med selskaper Norges Bank eier knyttet til eiendomsinvesteringer i Statens pensjonsfond utland.» I retningslinjene stilles det krav om at representantskapet skal

sikres reelle og effektive tilsynsmuligheter i alle bankens datterselskaper i tilknytning til eiendomsinvesteringene i SPU, og at det skal reguleres gjennom formelle styrings- og selskapsdokumenter. Dette vil kunne videreføres.»

Norges Banks representantskap uttaler følgende om forslaget:

«Representantskapet har brukt nødvendig tid for å ivareta oppgavene sine etter sentralbankloven § 8a. Det har vært nødvendig fordi en har stått overfor opprettelse av nye selskaper innenfor NBIMs virkefelt.

I 2014 ble det utarbeidet en ny ordning for å finne en tjenlig funksjonsdeling mellom hovedstyret og representantskapet når det gjelder kompetansen på dette området. En sonderer nå mellom opprettelse av operative selskaper og holdingselskaper. Det er bare etablering av førstnevnte selskapstype som omfattes av sentralbankloven § 8a. Disse selskapene kan ha ansatte og drift som ellers ville ha ligget i Norges Bank. Rammeverket som nå gjelder, fungerer klart tilfredsstillende. Derfor er det ikke grunnlag for å hevde at det er krevende å avklare når det er henholdsvis hovedstyret eller representantskapet som har den endelige kompetansen til å beslutte etablering av ulike typer datterselskaper som ledd igjennomføringen av eiendomsinvesteringer i SPU.

Forslaget om å oppheve dagens ordning i sentralbankloven § 8a vil svekke representantskapets tilsynsmyndighet overfor datterselskaper i eiendomsvirksomheten. Det følger av forarbeidene at godkjenningen er lagt til representantskapet blant annet fordi den skal sikre at tilsyns- og kontrollmuligheter er til stede før virksomheten etableres. Representantskapets beslutningsmyndighet omfatter ikke forretningsmessige forhold.

Sentralbankloven alene gir representantskapet hjemmel til å kunne utføre tilsyn og kontroll med datterselskaper i Norge. Imidlertid gjelder ikke sentralbankloven for datterselskaper i utlandet. Det vil si at dersom et selskaps vedtekter og avtaler med partnere ikke regulerer tilsynsretten, har representantskapet ingen rett til å utføre tilsyn. Derfor er det avgjørende at representantskapets muligheter til å utføre tilsyn reguleres gjennom vedtekter og andre relevante selskapsdokumenter. Nettopp disse forholdene er det representantskapet kontrollerer når det vedtar opprettelsen av et selskap.

Det vil være i strid med ansvarsfordelingen som følger av sentralbankloven om det er hovedstyret eller NBIM ved delegasjon som skal sikre representantskapet tilsynsmulighet etter loven.»

4.5 Departementets vurderinger og forslag

Etter departementets vurdering er det gode grunner til å foreslå en lovendring hvor det klargjøres at beslutningsmyndigheten til å opprette datterselskaper som ledd i forvaltningen av SPU legges til hovedstyret.

Innenfor rammene som mandatet setter for forvaltningen av SPU, gjenspeiler de investeringsbeslutningene som gjøres Norges Banks og hovedstyrets skjønnsutøvelse. Denne skjønnsutøvelsen omfattes ikke av representantskapets tilsynsvirksomhet, jf. sentralbankloven § 5 tredje ledd tredje punktum. En lovendring som legger beslutningsmyndigheten til å opprette datterselskaper som ledd i forvaltningen av SPU til hovedstyret, vil forhindre at representantskapet beveger seg inn på området for hovedstyrets skjønnsutøvelse.

Den foreslåtte lovendringen vil klargjøre ansvars- og rolledelingen mellom hovedstyret som ansvarlig for den operative gjennomføringen av forvaltningen av SPU, og representantskapet som tilsynsorgan. Dette er i samsvar med lovens normalordning, hvor hovedstyret er det beslutende organ i bankens operative og forretningsmessige forhold og representantskapet det kontrollerende organ. Ved å legge myndigheten til å beslutte selskapsstrukturer som ledd i den løpende forvaltningen av SPU til hovedstyret, unngår man at representantskapet gjennom slike saker kan få en form for medansvar for gjennomføringen av den operative forvaltningen som det skal føre tilsyn med. Departementet peker på at en klar ansvars- og rolledeling er en forutsetning for god forvaltning over tid.

Etter departementets vurdering er begrunnelsen i lovforarbeidene til sentralbankloven § 8 a første ledd første punktum og § 5 fjerde ledd tredje punktum for å legge beslutningsmyndigheten til representantskapet, lite treffende når det gjelder opprettelsen av datterselskaper som ledd i forvaltningen av SPU.

Det følger av Ot.prp. nr. 96 (1998–99) Om lov om betalingssystemer mv. at departementet var i tvil om beslutningsmyndigheten burde ligge til hovedstyret eller til representantskapet. Det ble lagt til grunn at utskilling av deler av bankens virksomhet naturlig kunne anses å følge av

hovedstyrets myndighet til å lede bankens virksomhet og forvalte dens midler. Departementet pekte imidlertid på at reelle hensyn talte for å ha parallelle regler til opprettelse og nedleggelse av bankens avdelinger. Det fremgikk av sentralbanklovens forarbeider (Ot.prp. nr. 25 (1984–85) side 82 og Innst. O nr. 10 (1988–89) side 2) at vedtakskompetansen når det gjaldt oppretting og nedlegging av bankens avdelinger ble lagt til representantskapet som et bredt sammensatt stortingsoppnevnt organ der medlemmene kom fra ulike deler av landet, for å ivareta allmennpolitiske og distriktsmessige interesser. Departementet la til grunn at tilsvarende hensyn langt på vei kunne anføres når det gjaldt hvilket organ som burde ha beslutningsmyndigheten ved utskilling av deler av bankens virksomhet i egne foretak.

Departementet vurderte samtidig om en burde begrense representantskapets beslutningsmyndighet til å gjelde utskilling av produksjon av sedler og mynter, mens utskilling av annen forretningsvirksomhet skulle kunne besluttes av hovedstyret alene. En slik ordning ble imidlertid ikke valgt da en oppsplitting ikke ville gi et ensartet beslutningssystem. En antok i motsetning til hva som nå er tilfellet med hensyn til opprettelse mv. av datterselskap som ledd i forvaltningen av SPU, at det ville dreie seg om noen få, enkeltstående beslutninger.

Bestemmelsen om at representantskapet etter forslag fra hovedstyret kunne opprette eller nedlegge avdelinger i Norge og i utlandet i sentralbankloven §§ 8 og 5, ble opphevet ved lov 20. juni 2003 med ikrafttredelse 1. januar 2004. Den bestemmelsen som sentralbankloven § 8 a første ledd første punktum (og § 5 fjerde ledd tredje punktum) hadde sin parallell i, og som i stor grad begrunnet at beslutningskompetansen også her ble lagt til representantskapet, er således borte. Departementet kan ikke se at hensynene til allmennpolitiske og distriktsmessige interesser er tungtveiende når det gjelder beslutninger om opprettelse av datterselskaper som ledd i forvaltningen av SPU.

Etter departementets mening er hovedstyret best egnet til å vurdere behovet for opprettelse mv. av datterselskaper som ledd i forvaltningen av SPU, og det anses mest hensiktsmessig at beslutningsmyndigheten på dette området legges til hovedstyret.

En lovendring vil dessuten skape klarhet hvor det tidligere har vært usikkerhet om beslutningsmyndigheten, og dermed nødvendig med interne retningslinjer i Norges Bank for å avklare hen-

holdsvis representantskapets og hovedstyrets kompetanse på dette området. Selv om representantskapet peker på at den nye ordningen for funksjonsfordeling mellom representantskapet og hovedstyret som ble etablert i november 2014 fungerer klart tilfredstillende, antar departementet at en klar lovregulering av kompetansefordelingen uansett er å foretrekke.

Representantskapet uttrykker bekymring for at lovendringen vil frata representantskapet muligheten til å sikre at tilsyns- og kontrollmuligheter er til stede før virksomheten etableres. For datterselskaper i utlandet er det avgjørende at representantskapets muligheter til å utføre tilsyn i slike selskaper reguleres gjennom vedtekter og andre relevante selskapsdokumenter. Dette er forhold representantskapet kontrollerer når det vedtar opprettelsen av et selskap. Representantskapet antar dessuten at det vil være i strid med ansvarsfordelingen som følger av sentralbankloven om det er hovedstyret eller NBIM ved delegasjon som skal sikre representantskapet tilsynsmulighet etter loven.

Hovedstyret på sin side peker på at representantskapets formelle grunnlag for innsyn og tilsyn etter hovedstyrets syn i noen grad forsterkes gjennom forslaget. Hovedstyret viser til at de lovfestede rettighetene for representantskapet som tilsynsmyndighet etter dagen § 8 a, etter forslaget vil utvides til å omfatte alle datterselskaper innen kapitalforvaltningen. Hovedstyret sikter her til at det i lovforslaget ikke skilles mellom operative selskaper og holdingsselskaper slik det gjøres i representantskapets retningslinjer av 6. november 2014 for tilsyn med selskaper Norges Bank eier knyttet til eiendomsinvesteringer i SPU.

Hovedstyret skriver at retningslinjene stiller krav om at representantskapet skal sikres reelle og effektive tilsynsmuligheter i alle bankens datterselskaper i tilknytning til eiendomsinvesteringen i SPU som følger av disse retningslinjene, og at det skal reguleres gjennom formelle styrings- og selskapsdokumenter. Hovedstyret skriver videre at dette vil kunne videreføres.

Departementet legger til grunn at hovedstyret ved opprettelse av alle utenlandske selskaper i tilknytning til forvaltningen av SPU gjennom formelle styrings- og selskapsdokumenter vil påse at representantskapet sikres reelle og effektive tilsynsmuligheter.

Forslaget medfører ingen skranker for valg av selskapsform. Representantskapets alminnelige tilsyns- og kontrollmyndighet etter lovens § 5 vil

også gjelde overfor virksomhet som måtte drives i slike selskaper.

Forslaget omfatter kun opprettelse av og etablering av virksomhet i selskaper banken helt eller delvis eier innenfor oppdraget som følger av lov om Statens pensjonsfond § 2 annet ledd og Finansdepartementets mandat for forvaltningen av SPU. Representantskapet vil fortsatt, etter forslag fra hovedstyret, ha myndigheten til å godkjenne at annen forretningsmessig virksomhet som faller inn under sentralbankloven, skal utøves av selskaper som banken helt eller delvis eier.

Det følger av sentralbankloven § 5 fjerde ledd at representantskapet fastsetter bankens årsregnskap og vedtar etter forslag fra hovedstyret bankens budsjett. Forslaget medfører ingen endring av kompetansebestemmelsene på dette området. Dersom selskapsstrukturene vil gi budsjettmessige konsekvenser, må dette inngå i budsjettene som representantskapet vedtar etter forslag fra hovedstyret.

Hovedstyret representerer banken som eier i selskaper det oppretter, tilsvarende det som gjelder for selskaper opprettet av representantskapet. Kompetansen kan delegeres i henhold til sentralbankloven § 10 første ledd.

Det foreslås ingen endringer i representantskapets ansvar for å føre tilsyn med selskaper som opprettes som ledd i forvaltningen av SPU.

Sentralbanklovens struktur er slik at representantskapets oppgaver generelt er omtalt i § 5 fjerde ledd, mens enkelte oppgaver er regulert i egne bestemmelser som eksempelvis § 8 a. Departementet foreslår en redaksjonell endring ved at sentralbankloven § 8 a oppheves, og at hovedstyrets og representantskapets oppgaver i tilknytning til utøvelse av virksomhet i selskaper som banken helt eller delvis eier, samt tilsyn med slike selskaper reguleres i § 5.

Det vises til forslag til sentralbankloven § 5 nytt tredje ledd, endring av § 5 femte ledd (nåværende fjerde ledd), endring av § 5 sjette ledd (nåværende femte ledd) og opphevelse av § 8 a.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene antas ikke å ha vesentlige økonomiske konsekvenser for Norges Bank.

Forslagene vil etter departementets mening styrke organiseringen og styringen i Norges Bank. Forslagene antas ikke å pålegge Norges Bank nye administrative byrder.

Forslaget om at myndighet til å bestemme at virksomhet som ledd i forvaltningen av SPU skal skje i datterselskaper legges til hovedstyret, vil innebære en mer effektiv og hensiktsmessig administrasjon i forvaltningen av fondet. Denne endringen antas ikke å ha vesentlige økonomiske konsekvenser.

6 Merknader til de enkelte bestemmelsene

Til § 5

Endringen i bestemmelsens *tredje ledd første punktum* gir hovedstyret kompetanse til å beslutte at virksomhet som ledd i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU) skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier. *Annet punktum* fastslår at hovedstyret representerer banken som eier i slike selskaper.

Innholdet i nåværende tredje til femte ledd beholdes i bestemmelsens *fjerde til syvende ledd*, men det gjøres visse redaksjonelle endringer. Kompetanse knyttet til beslutninger om at bankens virksomhet skal utøves i foretak banken helt eller delvis eier løftes frem i tredje og sjette ledd.

Femte ledd tredje til femte punktum er flyttet fra fjerde ledd femte til syvende punktum.

Sjette ledd annet til femte punktum er basert på § 8 a første ledd annet punktum og annet ledd.

Det vises for øvrig til redegjørelsen ovenfor under kapittel 4.

Til § 6

Endringen i bestemmelsens *første ledd* innebærer at antall medlemmer av hovedstyret økes fra syv til åtte.

Andre ledd første punktum endres slik at bestemmelsen forutsetter at Kongen skal oppnevne to visesentralbanksjefer. Kongen oppnevner visesentralbanksjefene som henholdsvis første og annen nestleder i hovedstyret. Rangforholdet her vil regulere hvem som skal være stedfortreder for hovedstyrets leder i sentralbanksjefens fravær.

Tredje ledd fjerde punktum er nytt og innebærer at hovedstyret, ved behandlingen av admi-

nistrative saker, i tillegg til to representanter fra de ansatte, suppleres av de to varamedlemmene Kongen har oppnevnt i medhold av § 9 første ledd. Hvis Kongen benytter adgangen i medhold av § 9 første ledd til å oppnevne flere enn to vararepresentanter, bør det av utnevnelsen fremgå en rangering av vararepresentantene, slik at det er klart hvilke to som skal supplere styret i administrative saker.

Fjerde ledd annet punktum endres slik at vilkåret for gyldig vedtak i hovedstyret er at minst halvparten av de stemmeberettigede stemmer for forslaget. *Tredje punktum* fastslår at ved stemmelikhet så gjelder det som leder av hovedstyret har stemt for.

Syvende ledd endres slik at Kongen gis kompetanse til å fastsette begge visesentralbanksjefenes godtgjørelse og pensjon.

Det vises for øvrig til redegjørelsen ovenfor under kapittel 3.

Til § 7

Det rettes også opp en inkurie i *første ledd annet punktum*, der ordet «et» har falt ut av lovteksten.

I *fjerde ledd første punktum* rettes det opp en inkurie, ved at særlig endres til *særlige*.

Sjette ledd tredje punktum endres slik at det fremgår av bestemmelsen at begge visesentralbanksjefene som utgangspunkt skal være tilstede under representantskapets møter.

Det vises for øvrig til redegjørelsen ovenfor under kapittel 3.

Til § 8 a

Paragrafen foreslås opphevet. Det materielle innholdet flyttes til § 5. Se for øvrig spesialmerkningen til § 5 og redegjørelsen ovenfor under kapittel 4.

Til § 9

Det fremgår av *annet ledd* at Stortinget velger to varamedlemmer til representantskapet. Endringen innebærer at det går bort fra ordningen med personlige varamedlemmer i representantskapet. Det vises for øvrig til redegjørelsen ovenfor under kapittel 3.

Endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank)

Finansdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i sentralbankloven (organiseringen av Norges Bank)

I

I lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet mv. gjøres følgende endringer:

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Bankens øverste ledelse*

Bankens øverste organer er et hovedstyre og et representantskap.

Hovedstyret har den utøvende og rådgivende myndighet etter denne lov. Det leder bankens virksomhet og forvalter dens midler. Hovedstyret skal sørge for forsvarlig organisering av, og etablere tilfredsstillende rammer, mål og prinsipper for, bankens virksomhet. Hovedstyret skal påse at bankens virksomhet, herunder regnskap og formuesforvaltning, er gjenstand for betryggende styring og kontroll. Hovedstyret skal føre tilsyn med bankens administrasjon og virksomhet for øvrig.

Hovedstyret kan bestemme at virksomhet som ledd i forvaltningen av Statens pensjonsfond utland (SPU), jf. lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 2 annet ledd, skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier. Hovedstyret representerer banken som eier i slike selskaper.

Representantskapet skal føre tilsyn med bankens drift og med at reglene for bankens virksomhet blir fulgt. Representantskapet skal herunder føre tilsyn med at hovedstyret har tilfredsstillende styring og kontroll med bankens administrasjon og virksomhet, og med at det er etablert hensiktsmessige rutiner for å sikre at bankens virksomhet utøves i henhold til lov, avtaler, vedtak og rammeverk for øvrig. Tilsynet omfatter ikke hovedstyrets utøvelse av skjønnsmyndighet etter loven. Representantskapet har rett til innsyn i alle bankens anliggender og kan foreta de undersøkelser som det finner nødvendig for sine oppgaver etter loven. Representantskapet skal ha et sekretariat.

Representantskapet skal velge én eller flere revisorer og godkjenne revisors godtgjørelse, jf. § 30 a. Representantskapet fastsetter bankens årsregnskap og vedtar etter forslag fra hoved-

styret dens *budsjett*. Representantskapet avgir uttalelse om hovedstyrets protokoller, tilsynet med banken og saker som det forelegges av hovedstyret. Representantskapet avgjør i tvilstilfelle om en sak er av administrativ karakter, jf. § 6 tredje ledd, § 7 sjette ledd og § 11 andre ledd. Representantskapet fastsetter nærmere regler for bankens lån til ansatte, jfr. § 23.

Representantskapet kan etter forslag fra hovedstyret bestemme at produksjon av pengesedler og mynter eller annen forretningsmessig virksomhet som faller inn under denne loven, skal utøves av selskap som banken helt eller delvis eier. Hovedstyret representerer banken som eier i slike selskaper. Representantskapet fører tilsyn med slike selskaper, og med selskaper som nevnt i tredje ledd, og har rett til å kreve de opplysninger fra selskapets daglige leder, styret og den valgte revisor som er nødvendige for tilsynet. I den utstrekning det er nødvendig, kan representantskapet selv foreta undersøkelser i selskapet. Representantskapet skal varsles før generalforsamlingen i selskapene og har rett til å være til stede på generalforsamlingen.

Sentralbanksjefen forestår bankens administrasjon og gjennomføring av vedtakene.

§ 6 annet ledd skal lyde:

§ 6 *Hovedstyret*

Hovedstyret består av *åtte* medlemmer, som oppnevnes av Kongen.

Sentralbanksjefen skal være leder og to visesentralbanksjefer skal være første og annen nestleder i hovedstyret. Disse ansettes i heldagsstilling for seks år. Gjenoppnevning i samme stilling kan skje for én periode av ytterligere seks år. De øvrige fem medlemmer oppnevnes for fire år. Dersom et medlem trer ut i løpet av oppnevningstiden, kan nytt medlem oppnevnes for den gjenværende delen av oppnevningsperioden. Hvert annet år uttrer vekselvis to og tre medlemmer. Gjenoppnevning av disse medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år.

Av og blant de ansatte velges to medlemmer som supplerer hovedstyret ved behandlingen av

administrative saker. Valgmåten for disse representanter kan avtales i forhandlinger med de ansatte. Representantskapet kan i tilfelle et forhandlingsresultat ikke oppnås, fastsette regler om valgmåten. *Ved behandlingen av administrative saker suppleres hovedstyret i tillegg av to av varamedlemmene Kongen har oppnevnt, jf. § 9 første ledd.*

Lederen for hovedstyret innkaller hovedstyret til møte så ofte det ansees ønskelig, eller når minst tre medlemmer krever det. Til gyldig vedtak kreves at *minst* halvparten av de stemmeberettigede stemmer for det. *Ved stemmelikhet gjelder det som leder av hovedstyret har stemt for.* Det føres protokoll over forhandlingene.

Følgende personer kan ikke fungere som medlemmer eller varamedlemmer til hovedstyret:

1. regjeringsmedlemmer
2. statssekretærer og andre politiske medarbeidere i departementene
3. embetsmenn i departementene
4. medarbeidere i Finansdepartementet og Statsministerens kontor
5. stortingsrepresentanter
6. andre politiske medarbeidere på Stortinget
7. komitésekretærer på Stortinget
8. medarbeidere i banken
9. nærstående av personer som nevnt i nr. 1, 2, 4, 5, 6, 7 og 8.

Som nærstående etter femte ledd nr. 9 regnes slektninger i rett opp- og nedstigende linje, ektefeller, registrerte partnere, person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold og barn av disse.

Kongen kan gi forskrifter om medlemmenes forhold til andre kredittinstitusjoner og bedrifter.

Sentralbanksjefens og *visesentralbanksjefenes* godtgjørelse og pensjon og de øvrige medlemmers godtgjørelse fastsettes av Kongen.

§ 7 skal lyde:

§ 7 Representantskapet

Representantskapet består av femten medlemmer valgt av Stortinget for fire år. Dersom *et* medlem trer ut i løpet av valgperioden, kan Stortinget velge nytt medlem for gjenværende del av valgperioden.

Hvert annet år uttrer vekselvis syv og åtte medlemmer. Blant medlemmene velger Stortinget leder og nestleder for to år. Gjenvalg av medlemmer kan skje for en samlet periode av tolv år.

Personer som nevnt i § 6 femte og sjette ledd kan ikke fungere som medlemmer eller varamedlemmer til representantskapet.

Når *særlige* hensyn gjør det ønskelig, kan representantskapet delegere til lederen for representantskapet å treffe avgjørelse i saker som hører under representantskapet. Representantskapet kan blant sine medlemmer oppnevne utvalg til å forberede saker for representantskapsbehandling.

Lederen for representantskapet innkaller representantskapet til møte så ofte det ansees ønskelig, eller når minst fem medlemmer eller hovedstyret krever det. Til gyldig vedtak kreves at mer enn halvparten av de stemmeberettigede stemmer for det. Det føres protokoll over forhandlingene.

Om ikke representantskapet bestemmer noe annet for det enkelte tilfelle, kan hovedstyrets medlemmer være til stede og uttale seg på møter i representantskapet. De ansattes medlemmer i hovedstyret kan være til stede og uttale seg på møter i representantskapet ved behandlingen av administrative saker. Sentralbanksjefen og *visesentralbanksjefene* skal være til stede, med mindre representantskapet bestemmer noe annet, eller det foreligger gyldig forfall.

Medlemmenes godtgjørelse fastsettes av Stortinget.

§ 8 a oppheves.

§ 9 annet ledd skal lyde:

Til representantskapet velger Stortinget *to varamedlemmer.*

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Departementet kan fastsette overgangsbestemmelser.

